

Mellékletek:

Mária Mennybemenetele Templom
Dabas-Sári

A templom építésének előzményei:

Sári község római katolikus templomának mai, jól ismert műemlék épületét a török időkben elnéptelenedett puszták újratelepítése során építették. A településnek már korábban, 1409 előtt is volt ismeretlen névre szentelt temploma és plébániája. A törökök 1526 után elfoglalták a falut, mely temploma javítására még 1640-ben is kapott Nagykőröstől 50 dénárt. A község azonban 50 évvel később, 1690-re teljesen lakatlanná vált. Az új földbirtokos, Forster Kristóf tábornok telepített be először katolikus szlovák jobbágy családokat Sáriba, 1696-1699 között. A folyamat a Rákóczi-szabadságharc idején stagnált, majd bukása után felgyorsult. A plébániát gróf Althann Mihály Frigyes (1682-1734) váci megyéspüspök 1719-ben újraalapította, de már évekkorábban is élt, és működött pap a faluban, hiszen 1717-től kezdve vezetik a kereszteltek anyakönyvét. 1718-ban a középkori templomot helyreállították, melyhez 1721-ben Budán, majd 1724-ben Pesten egy-egy 60, ill. 48 fontos harangot öntettek. A középkori templom egészen 1753-ig szolgálta az egyházi közösséget.

Az építkezés éve:

Az időközben tönkrement templom helyére és pótlására Forster tábornok jogutóda, báró Laffert Antal 1753-ban új templom építtetésébe kezdett, mely 1759-ben készült el. (Említést érdemel, hogy a bécsi születésű báró Laffert Antal (1718-1793) nevéhez még további két község, Rákoscsaba és Dunaharaszti templomainak építése is fűződik.) A szabadon álló, egytornyú, íves szentélyzáródású, késő barokk épület, oldalán sekrestyével, Adamek György plébános szolgálati idején (1751-1776) épült. Méreteit illetően eredetileg Sári községgel együtt 20 település számára készült, hossza 34,5 méter, szélessége 12 méter. A 13-14 méter magas falak 1,3 méter vastagok, alapzatában olyan terméskövekkel, amelyek az előző templomból származhatnak. A szentély 7 méterre nyúlik ki a templomhajóból, az előtér 4,5X4 méter, a sekrestye 6,5X3,5 méteres. A főbejáraton kívül egy baloldali és egy sekrestyén keresztüli ajtaja van. A templom plafonja fölött, a padláson fűrészelt fenyő gerendák tartják a mennyezetet. A szájhagyomány szerint a 66 db hatalmas fenyőgerendát a Kárpátokból a Vág folyón, majd a Dunán úsztatták le, onnan pedig ökrösszekerekkel szállították Sáriba, a helyszínre. 1759-ben Szikorai Miklós kecskeméti főesperes áldotta meg az egyelőre még torony és berendezés nélküli templomot.

- A torony 1771-ben téglából és terméskőből épült, fala 22 méter magas, erre került fel a toronysüveg, mely jelenleg 14 méter magas. A toronysisak tetején álló kereszt 2 méter 40 centiméteres, azaz a kereszt csúcsának magassága meghaladja a 38 métert. A homlokzathoz előreugró torony a templom főpárkánya felett kétszakaszos, alul ritkakváderes, felül tükrös mélyítésű lizénákkal van szegélyezve. Az alsó mezőben elliptikus, íves szemöldökű, a felső szintben kosáriréses záródású zsalus toronyablakok állnak, felettük órapárkánnyal körülfogott óralappal. A templomtornyot a legutóbbi átépítés előtt meredek gúlasisak fedte, csúcsán a gömbön álló kereszttel. Az átépítéskor készült hagyma alakú sisakból a korábbinál karcsúbb csúcs nyúlik fel a kereszt gömbjéhez. A torony alsó részét lábazatra ülő falsávok szegélyezik. A szépen kiképzett félkörös záródású, gazdag keretű kapu íves szemöldökmezejének kronosztikon felirata: AEDES GENITRICIS ET VIRGINIS MARIAE HONORI A CLIENTIBVS POSITA, melynek kiemelt betűi a torony 1771-es építésére utalnak. Jelentése szabad fordításban: A templom a mennybe felvett Istenszülő Szűz Mária pártfogásába helyeztetett.

- 1781-ben az 1721-es és 1724-es öntésű kisebb harangok mellé egy két és fél mázsás harang készült Pesten, Hoffmann János műhelyében, a Szentháromság tiszteletére.

- A templom ünnepélyes felszentelése a szükséges berendezésekkel való felszerelését követően, 1782. június 1-én, Nagyboldogasszony tiszteletére történt. A szertartást Migazzi Kristóf váci püspök püspöki és általános helynöke, Nyitraszerdahelyi Szerdahelyi Gábor nagyprépost, káptalani helytartó végezte.

- A Historia Domus 1784-ben rögzíti a 4X10 méteres kórus elkészültét, mellyel szinkronban az első orgonával is gazdagodott a szentély. Vonatkozó leírás az 1958. évi műemlékvédelmi kiadványból: „Belső: Három csehsüveg boltszakaszos előtér. Felette a kórus az első pillérállást foglalja el, alul három, kihasasodó kosárvíval, a középső zárókövében MDCCLXXXVI évszámmal. A mellvédfal szélső mezőiben fesztonok. A hajó csehsüveg boltozattal fedett. Oldalfalát páros (a sarkokban egyes) lizénák négy szakaszra tagolják. A hajónál keskenyebb szentélyben és a valamivel még keskenyebb apszis belső szögletében a szentélyboltozat haránt- és hevederívei keskeny lizénára támaszkodnak. Az apszisban az oltárképet festett építészeti keret veszi körül. A sekrestye fiókdongás boltozatú, kórus feljáráttal.”

- 1786-ban került ide Vácról, a Piarista templomból a templombelső kiemelkedő értéke, a gyönyörű barokk szószék, melynek négy oldalán a négy evangélista (Máté, Márk, Lukács, János) szimbólumának szoborszerű megmunkálása, míg homlokzatán a Magvető domborműve látható. Mennyezete kék színével jelzi a kék eget, közepén a háromszöggel utal a Szentháromságra, a benne lévő szem pedig figyelmeztet: Isten mindent lát. Különlegessége a szószéknek, hogy nincs benne egyetlen szeg sem. Minden, még a drapéria is fából faragottak, ahogyan a szobrok is.

Ugyancsak barokk stílusú a tabernákulum is. Az ajtaján levő kép Jézust ábrázolja az emmauszi tanítványokkal. Felette és a tetejének párkányain két-két puttó, oldalain térdeplő angyalszobrokkal. A főoltárkép Mária mennybevételét ábrázolja.

- A templom első, Ausztriában készült toronyóráját 1870. szeptember 14-én szerelték fel és indították el. Gyakori meghibásodásai és hosszadalmas leállásai miatt 1996-ban közadakozásból új, modern toronyórát vásárolt és állított üzembe az egyházközség, mely az automataharangozást is vezérli.

- 1879-ben, Mindenszentek ünnepén új, hatmázsás haranggal gyarapodott a templom, melyet adakozásból, Walszer Ferenc (1827-1901) pesti mester műhelyében öntöttek. Az első világháború időszakában, 1916 novemberében a harangokat, majd 1919-ben az orgonasípokot is rekvirálták. 1937-ben és 1938-ban, Budapesten, Szlezák László (1870-1953) műhelyében készültek a templom mai harangjai: Nagyboldogasszony harang, Szent Antal harang, Szent István harang, Szent József harang. 1982. februárban a harangozást teljesen automatizálták.

- 1936-ban új orgonát szenteltek fel, melyet Barakovits János rákospalotai orgona gyáros 7500 pengő összköltségből készített. Az 50 év alatt elhasználódott orgonát öt év küzdelmével, 1986-91 között a váci Moravcsik Vilmos hangszerkészítő kisiparos és Gyevi János építette át. Az 2 manuálos, 28 regiszteres orgona anyagi hétközét ezúttal is a hívek adományai jelentették.

- Liturgikus terét az 1981-ben indult - a templombelső és külsőt egyaránt érintő - általános felújítás folyamata során rendezték át Perczel Dénes (1929-2013) építész, festő, grafikus tervei szerint. Ugyancsak Perczel Dénes kapott megbízást az új keresztúti képek festésére is.

- 2019. augusztus 15-én „Varga Lajos püspök megáldotta a templom bejáratánál elhelyezett márványtáblát, mely hirdeti, hogy háromszáz éves a sári római katolikus plébánia. A táblán az is szerepel, hogy a jelenlegi plébánia 1983-85 között épült, Pásztor Győző címzetes prépost, kanonok, kerületi esperes plébánossága alatt. A Szent János Katolikus Iskola 26 éves, újraindult 1993-ban.”

Az egykori Sári község szépen karbantartott, jó állapotú római katolikus templomának történeti háttere a középkorban gyökeredzik. Az utóbbi évtizedek erőfeszítéseinek köszönhetően a szentély a 21. század igényeinek megfelelően tudja szolgálni az egyházközség híveit. Városunk ma is létező templomai közül elsőként épült, kisugárzása túlnő a településrész határain. Meghatározó egyházi építészeti értéke településünknek, egyúttal jelentős gyarapítója értéktárunk épített környezet kategóriájának is.

Bibliográfia

- Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1. kötet. Budapest, 1910. p. 127.
- Bókay László: Máriát köszöntve adtak hálát a kegyelmekért – Háromszáz éves a dabas-sári plébánia. Fotó: Merényi Zita. Új Ember 2019. augusztus 25. p. 11.
- Chobot Ferenc: A Váci Egyházmegye történeti névtára. Első rész: Az intézmények története. Vác, 1915. p. 281.
- Czagányi László:
- A régió templomai és fontosabb kápolnái – Sári római katolikus templom. In: A régió kalendáriuma. Schulcz Bt., Dabas, 1994; pp. 59-60. Fotó: p. 90.
 - Ezer dabasi pillanat. Pressman Nyomdaipari Bt., Dabas, 2010. pp. 11-12, 30-31, 46-49, 120-121.
- Dabasi Újság: Elismerés. 2016. szeptember. p. 5.
- Dabasi Újság: A Hit pajzsa. 2017. március. p. 20. Fotó: Katona László.
- Dabasi Újság: Sári búcsú. 2019. szeptember. p. 22.
- Dercsényi Dezső (szerk.): Pest megye műemlékei II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1958. pp. 44-46.
- Diós István (főszerk.): Magyar Katolikus Lexikon I.-XVII. kötet. Szent István Társulat, Budapest, 1993-2014.
- Genthon István: Magyarország műemlékei. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1951. p. 354.
- Hazai 's Külföldi Tudósítások: Sári helységben... 1837. augusztus 23. p. 122.
- Horváth Béla: A Hit pajzsa - díj története képekben 2002-2020. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2020. pp. 126-131.
- Jankulár-Bozsik Margit: A 300 éves Mária mennybevétele templom ünnepi év zárása. Dabasi Újság 2020. január. p. 22.
- Jelenkor: Sári... 1837. augusztus 23. p. 265.
- Nagy Iván: Magyarország családai. Laffert család. 7. kötet. Ráth Mór, Pest, 1860. p. 11.
- Pásztor Győző: A Sári plébánia 300 éve. Kucsák Könyvkötészet és Nyomda, Vác, 2016. 798 p.
- Dr. Szokody Gyula: Dabas nagyközség műemléki jellegzetességei. In: Dr. Petri Edit – Dr. Torzsa István (szerk.): Tanulmányok a 700 éves Dabas történetéből. Dabas, 1975. p. 349.
- Valentyik Ferenc: Aranymise Sáriban 1837. augusztus 15-én. Dabasi Újság 2020. július-augusztus. p. 26.
- Varga Gabriella: Öröm és hála a dabas-sáriak szívében – Hármasszázadfordulót ünnepelt az egyházközség. Keresztény Élet 2019. május 26. p. 3. Fotók: Prauda Miklós, Bölönyi Gabriella.

Összeállította: Valentyik Ferenc